

Polityka zagraniczna Gruzjińskiego Marzenia (2012-2016). Relacje Gruzji z UE, NATO i Rosją w cieniu wewnątrzgruzjińskiego konfliktu politycznego

Konrad Zaszczot, Małgorzata Zawadzka

Celem artykułu jest ocena czterech lat rządów koalicji Gruzjińskiego Marzenia (GM). Szczególny nacisk położony jest na politykę zagraniczną i związane z nią aspekty polityki wewnętrznej. Motorem reform koalicji GM były zachęty ze strony UE i NATO, m.in. podpisanie umowy stowarzyszeniowej z UE, obietnica wprowadzenia ruchu bezwizowego dla Gruzinów podróżujących do Unii oraz dalsze wsparcie modernizacji armii gruzjińskiej przez Sojusz Północnoatlantycki. Jednocześnie jednak na relacje Gruzji z UE i NATO negatywny wpływ miał wewnętrzny konflikt polityczny między rządem GM a opozycją. Pomimo pojednawczej polityki władz w Tbilisi, nie udało się naprawić relacji z Rosją. Ich poprawa uzależniana jest przez Kreml od bezwarunkowego przywrócenia rosyjsko-gruzjińskich stosunków dyplomatycznych zerwanych po wojnie pięciodniowej w 2008 roku. Było to warunkiem nie do przyjęcia dla Gruzji, gdyż oznaczałoby akceptację rosyjskiej okupacji i pelzającej aneksji regionów Abchazji i Cchinwali.

Stosunki Gruzji z UE w latach 2012 – 2016

Szereg działań mających na celu integrację Gruzji z Unią Europejską podjęły jeszcze rządy Zjednoczonego Ruchu Narodowego (ZRN). Integracja z UE stała się dla rządu w Tbilisi priorytetem po kryzysowym roku 2008, gdy wojna pięciodniowa znacząco zmniejszyła szanse Gruzji na członkostwo w NATO. Rezultaty kilkuletnich wysiłków stały się jednak widoczne już w okresie rządów koalicji Gruzjińskiego Marzenia (GM). Podpisanie umowy stowarzyszeniowej, w tym jej gospodarczego komponentu – umowy o pogłębionej strefie wolnego handlu (*Deep and Comprehensive Free Trade Agreement* - DCFTA) było w latach 2012 – 2014 priorytetem dla rządu GM. Ostatecznie umowa została parafowana na szczycie Partnerstwa Wschodniego (PW) w Wilnie 29 listopada 2013 roku i podpisana w czerwcu 2014 roku. Od 1 lipca 2014 roku Gruzja pozostaje stowarzyszona z Unią Europejską. Od sierpnia 2014 roku umowa o pogłębionej strefie wolnego handlu z UE została wprowadzona tymczasowo, a następnie po ratyfikacji przez parlamenty wszystkich państw członkowskich UE i Parlament Europejski weszła w życie 1 lipca 2016 roku¹.

---

¹ <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2014007>

Po wyborach parlamentarnych w październiku 2012 roku relacje instytucji unijnych z rządem koalicyjnym GM rozwijały się dobrze, co nie znaczy, że bezproblemowo. Ze względu na rosyjskie kontakty biznesowe i polityczne Bidziny Iwaniszwilego, biznesmena, założyciela i sponsora koalicji GM, pojawiły się obawy, czy jako premier nie wpłynie on na zmianę kursu polityki zagranicznej Gruzji w kierunku zbliżenia z Rosją w miejsce wcześniejszej integracji z UE i NATO. Mimo dwuznacznych wypowiedzi samego Iwaniszwilego, rząd GM kontynuował proeuropejską i euroatlantycką politykę ZRN². Kwestią budzącą zaniepokojenie polityków w Unii Europejskiej stały się też areszty liderów poprzednio rządzącego w Gruzji ZRN.

GM doszło do władzy na fali zmęczenia społeczeństwa autorytarnymi praktykami ZRN. O ostatecznej porażce tej ostatniej partii w wyborach parlamentarnych w 2012 roku zadecydowało ujawnienie filmów z torturami więźniów. Samowola w resortach siłowych była tajemnicą poliszynela dla większości Gruzynów, ale upublicznienie nagrań ostatecznie skompromitowało ZRN³. Po wyborach doszło do aresztowań, procesów i wydania długoletnich wyroków więzienia w przypadku kilku ważnych polityków tej partii. Rozliczenie przestępstw dokonanych przez władze w okresie rządów ZRN pozostawało w latach 2012 – 2016 jednym z głównych elementów programu i doktryny GM.

Osądzono m.in. byłego premiera i długoletniego ministra spraw wewnętrznych Wano Merabiszwilego (skazany na 5 lat za przekupstwo wyborców i nadużycie władzy), byłego ministra sprawiedliwości, obrony i spraw wewnętrznych, Baczo Achalaie (skazany na 7,5 roku za torturowanie więźniów) oraz byłego mera Tbilisi Gigiego Ugulawę. Ten ostatni został aresztowany i oskarżony o bezprawne wydanie środków publicznych oraz pranie brudnych pieniędzy w czerwcu 2014 roku tuż przed wyborami municypalnymi. Uderzyło to w wizerunek ZRN i wpłynęło na porażkę w walce wyborczej o stanowisko mera stolicy innego polityka tej partii – Niki Melii⁴.

W sierpniu 2014 roku sąd zadecydował o zatrzymaniu *in absentia* byłego prezydenta Micheila Saakaszwilego, polityka będącego mentorem i nieformalnym liderem ZRN. Postawiono mu zarzuty dotyczące przekroczenia uprawnień prezydenckich w listopadzie 2007 roku, gdy podjął decyzję o pacyfikacji protestów ulicznych w stolicy oraz siłowym przejęciu siedziby prywatnej telewizji Imedi. Gruzińska prokuratura zarzuciła byłemu prezydentowi także zlecenie pobicia jednego z jego przeciwników politycznych (w 2005 roku) oraz wykorzystanie środków finansowych

---

² K. Zasztowt, *Polityka zagraniczna koalicji Gruzińskie Marzenie*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr I/2013, Warszawa 2013, s. 52 – 56.

³ K. Zasztowt, *Wybory parlamentarne w Gruzji w cieniu skandalu więziennego*, Biuletyn PISM, nr 86 (951), 27. 09. 2012, <http://www.pism.pl/publikacje/biuletyn/nr-86-951>

⁴ Georgia's ruling party sweeps to victory in local election runoffs, 13. 04. 2014, <http://www.reuters.com/article/us-georgia-election-idUSKBN0FI0ST20140713>

z budżetu Służb Specjalnych Ochrony Państwa na luksusowe prywatne wydatki własne i innych urzędników administracji⁵.

Sam Saakaszwili wyjechał z Gruzji wkrótce po zakończeniu swej prezydentury w listopadzie 2013 roku do USA, a następnie na Ukrainę. 29 maja 2015 roku Saakaszwili został mianowany gubernatorem obwodu odesskiego przez prezydenta Petro Poroszenkę, gdzie miał w skali regionalnej wprowadzać model antykorupcyjnych reform wcześniej przeprowadzonych przez rządy ZRN w Gruzji w latach 2004 - 2012⁶. Były gruziński prezydent stawiane mu i jego partyjnym kolegom zarzuty określał jako polityczne, wynikające z podległości prokuratury rządowi GM.

Wymienione wyżej działania prokuratury i wyroki sądów w Gruzji budziły zaniepokojenie czołowych polityków UE⁷. Działacze ZRN, posiadając bliskie kontakty z przedstawicielami elity politycznej krajów UE, wpływali dodatkowo na wzrost krytycyzmu wobec przejawów „selektywnej sprawiedliwości” gruzińskich prokuratorów i sędziów. Faktem jest, że wymiar sprawiedliwości w Gruzji, podobnie, jak w innych krajach byłego ZSRR, pozostawał niezreformowany i wysoce zależny od władzy wykonawczej⁸. Dlatego też jednym z priorytetów UE w relacjach z rządem w Tbilisi było właśnie wsparcie merytoryczne i finansowe zmian w prokuraturze i sądownictwie Gruzji⁹.

Innym problemem w relacjach Gruzji z UE był wzrost nastrojów antyeuropejskich podgrzewany przez konserwatywne, nacjonalistyczne partie, w tym członków koalicji GM. Wśród koalicjantów znalazły się partie takie jak Forum Narodowe Kachy Szartawy, Partia Konserwatywna Zwiada Dzidzigurego i Partia Ludu Koby Dawitaszwilego. Ugrupowania te propagowały szowinistyczne poglądy, a ich krytyka ZRN często opierała się na tego typu hasłach. I tak np. Saakaszwilego krytykowano za ormiańskie pochodzenie, a Merabiszwilego za jego katolickie wyznanie. Przedmiotem oburzenia polityków wspomnianych partii były także projekt przyznania statusu prawnego Kościołowi Ormiańskiemu, czy też budowa meczetów w regio-

⁵ M. Radziejowska, K. Zasztowt, *Gruziński dylemat: polityka „grubej kreski” czy rozliczenie win poprzedniej władzy*, Biuletyn PISM, nr 101 (1213), 1. 09. 2014, <http://www.pism.pl/publikacje/biuletyn/nr-101-1213>

⁶ P. Kościński, K. Zasztowt, *Foreigners in the Ukrainian Government: A Unique Solution for Challenging Times*, PISM Policy Paper, nr 28 (130), 1. 09. 2015, <http://www.pism.pl/Publikacje/PISM-Policy-Paper-no-130>

⁷ J. Popjanevski, *Retribution and the Rule of Law: The Politics of Justice in Georgia*, 12. 06. 2015, <http://silkroadstudies.org/publications/silkroad-papers-and-monographs/item/13155-retribution-and-the-rule-of-law-the-politics-of-justice-in-georgia.html>

⁸ *Ibidem*, s. 45-46.

⁹ E. Kaca, A. Sobjak, K. Zasztowt, *Learning From Past Experiences: Ways to Improve EU Aid on Reforms in the Eastern Partnership*, Warsaw, April 2014, T. Turashvili, K. Zasztowt, *Georgia after the Riga Eastern Partnership Summit*, PISM Policy Paper, nr 17 (119), 21. 05. 2017, <http://www.pism.pl/Publications/PISM-Policy-Paper-no-119>

nach zamieszkałych przez muzułmanów. Ugrupowania te, wbrew programowi GM, odrzucały zdecydowanie ideę integracji z UE, a także z NATO. W przypadku Unii podkreślano zgubny wpływ unijnej legislacji dotyczącej praw mniejszości seksualnych na moralność i obyczajowość Gruzinów¹⁰. Ponadto, gruzińscy eurosceptycy wyrażali obawy o to, że zbliżenie z UE doprowadzi do dalszego pogorszenia relacji z Rosją, w tym do utraty szans rozwoju handlu z północnym sąsiadem¹¹.

Równocześnie z narastającym eurosceptycyzmem społeczeństwa gruzińskiego malał także entuzjazm elit politycznych w UE do idei pogłębiania integracji z państwami Europy Wschodniej. Przed szczytem Partnerstwa Wschodniego w Rydze 21-22 maja 2015 roku zaczęły się pojawiać pytania o przyszłość programu PW, który od 2009 roku był motorem zbliżenia UE z sześcioma państwami Europy Wschodniej. Kluczową nierozstrzygniętą kwestią pozostawało, czy ci spośród członków PW, którzy sfinalizują proces stowarzyszenia z UE będą mogli ubiegać się o pełne członkostwo w Unii. Sceptycyzm w odniesieniu do korzyści płynących z umowy stowarzyszeniowej, a w szczególności z DCFTA, przyniosły jej słabe rezultaty gospodarcze. Po roku funkcjonowania wspólnej strefy wolnego handlu, mimo zniesienia taryf przez UE, gruziński eksport do krajów unijnych spadł o 7%¹².

Kolejnym po podpisaniu umowy stowarzyszeniowej „kamieniem milowym” na drodze do integracji z UE miało być przyznanie Gruzinom prawa do bezwizowego wjazdu do państw Unii. Termin wprowadzenia ruchu bezwizowego początkowo planowano na 2016 roku, zostało jednak przełożone na 2017¹³. Przesunięcie to nie było podyktowane opóźnieniami w spełnianiu niezbędnych kryteriów przez Gruzję. Główną rolę odegrał tu wzrost sceptycyzmu w krajach UE wobec idei zniesienia wiz dla kolejnych państw, związany z kryzysem migracyjnym w latach 2015-2016¹⁴.

Stosunki Gruzji z NATO w latach 2012 – 2016

Stosunki Gruzji z Sojuszem Północnoatlantyckim podobnie jak w przypadku relacji z UE ulegały w okresie rządów koalicji GM dalszemu zacieśnieniu. Wprawdzie na kolejnych szczytach NATO państwa członkowskie nie zdecydowały się na przyznanie Gruzji *Membership Action Plan* (MAP), dokumentu wyznaczającego ostatni etap przygotowań do pełnego członkostwa w organizacji, powtarzano jednak de-

---

¹⁰ S. Cornell, *Getting Georgia Right*, Centre for European Studies, Brussels 2013, s. 42.

¹¹ T. Turashvili, K. Zasztowt, *op.cit.*, s. 2.

¹² T. Braun-Dorrell, *DCFTA Slow to Show Benefits*, 3. 10. 2016, <http://new.civil.ge/clarion/news/2/1331/eng>

¹³ *Visa free regime for Ukraine, Georgia may be postponed to summer*, 24. 11. 2016, <http://uatoday.tv/news/visa-free-regime-for-ukraine-georgia-may-be-postponed-to-summer-rfe-rl-812423.html>

¹⁴ J. Devdariani, *Germany Undercuts Georgia's European Optimism*, 10. 06. 2016, <http://carnegieeurope.eu/strategieurope/?fa=63783>

klaracje ze szczytu w Bukareszcie w kwietniu 2008 roku, zgodnie z którą Gruzja w przyszłości, po spełnieniu wymaganych kryteriów, zostanie członkiem Sojuszu. Mimo braku fundamentalnej decyzji o wyznaczeniu konkretnego terminu przyjęcia Gruzji do NATO, państwa członkowskie oferowały rządowi w Tbilisi kolejne elementy pogłębiające wzajemną współpracę. Na szczycie NATO w Newport w Walii 4-5 września 2014 roku przyznano Gruzji tzw. *substantial package*, plan dalszego wsparcia gruzińskiego potencjału obronnego, szkoleń, ćwiczeń, wzmocnienia łączności i interoperacyjności między Sojuszem a armią gruzińską¹⁵. Gruzja ze swej strony kontynuowała udział w misji w Afganistanie także po zakończeniu misji ISAF w 2014 roku w liczbie 750 żołnierzy¹⁶. 27 sierpnia 2015 roku podczas wizyty Sekretarza Generalnego NATO Jensa Stoltenberga w Tbilisi doszło do otwarcia w Krcanisi na przedmieściach gruzińskiej stolicy natowskiego centrum szkoleniowego (*Joint Training and Evaluation Center - JTEC*)¹⁷.

Podobnie jak w przypadku relacji Gruzji z UE formalnie bezproblemowe stosunki rządu w Tbilisi z Sojuszem Północnoatlantyckim nie odzwierciedlały zaniepokojenia części polityków państw członkowskich NATO, co do przyszłości procesów demokratyzacyjnych w Gruzji. Oprócz obaw związanych ze stosowaniem „selektywnej sprawiedliwości” w odniesieniu do przedstawicieli opozycji z ZRN¹⁸, wątpliwości, co do stanu gruzińskiej demokracji i dalszej integracji euroatlantyckiej Gruzji wywołał kryzys związany z oskarżeniem o korupcję urzędników ministerstwa obrony i związaną z tym dymisją szefa tego resortu Iraklego Alasanii jesienią 2014 roku¹⁹.

Polityk ten postrzegany był jako najbardziej konsekwentny orędownik członkostwa Gruzji w NATO w rządzie koalicyjnym GM. Jego partia Wolni Demokraci, obok innego koalicjanta - Partii Republikańskiej, traktowane były przez zachodnich partnerów jako gwaranci euroatlantyckiego kursu polityki zagranicznej Tbilisi. Alasania odszedł z koalicji w atmosferze skandalu zarzucając ówczesnemu premierowi Iraklemu Garibaszwilemu, że chce zahamować integrację Gruzji z NATO. Szef Wolnych Demokratów sugerował także, że zarzuty korupcyjne wobec członków jego resortu były bezpodstawne i motywowane politycznie. Miały one, jego zdaniem, uderzyć w „atlantycką” frakcję w koalicji GM. Rząd koalicyjny w geście solidarności z Alasanią opuścili w listopadzie 2014 roku także jego bliscy współpracow-

¹⁵ *Wales Summit Declaration*, 5. 09. 2014, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm

¹⁶ *Georgia to Contribute 750 Troops to Post-2014 Afghan Mission*, 25. 07. 2014, <http://civil.ge/eng/article.php?id=27519>

¹⁷ *NATO, Georgia Open Joint Training Center*, 27. 08. 2015, <http://civil.ge/eng/article.php?id=28528>

¹⁸ *Concern about selective justice in Georgia has not gone away - James Appathurai*, <http://www.interpressnews.ge/en/politicss/63878-concern-about-selective-justice-in-georgia-has-not-gone-away-james-appathurai.html?par=A>

¹⁹ K. Zasztowt, *Gruzińskie Marzenie w kryzysie: Wolni Demokraci przechodzą do opozycji*, Biuletyn PISM, Nr 119 (1231), 14. 11. 2014, http://www.pism.pl/files/?id_plik=18677

nicy: minister do spraw integracji europejskiej i euroatlantyckiej Aleksy Petriaszwili oraz minister spraw zagranicznych Maia Pandżikidze. Po kilku miesiącach Alasania ujawnił, że Garibaszwili chciał zapobiec zawarciu kontraktu na zakup francuskich systemów obrony przeciwrakietowej przez gruziński resort obrony²⁰. W związku z tym, że miałyby one bronić Gruzji przed potencjalnym rosyjskim atakiem, w mediach opozycyjnych i środowisku eksperckim informacja ta wywołała podejrzenia o uległość Garibaszwilego wobec Rosji²¹. Sam premier był też postrzegany jako osoba kontrolowana przez Iwaniszwilego, który w listopadzie 2013 roku zrezygnował z funkcji premiera, pozostał jednak nieformalnym liderem GM.

Mimo kontrowersji dotyczących odejścia Alasanii z rządu, nowe kierownictwo resortu obrony, na czele którego stanęła w maju 2015 roku Tina Chidaszeli z Partii Republikańskiej, nie zmieniło pro-natowskiej retoryki. Co więcej, nowa minister obrony kontynuowała rozmowy z Francją dotyczące zakupu elementów systemów obrony przeciwrakietowej od amerykańsko-francuskiego koncernu ThalesRaytheonSystems oraz włosko-francusko-brytyjskiego MBDA. W czerwcu i lipcu 2015 roku gruziński resort obrony poinformował o zawarciu kontraktów z tymi producentami nie ujawniając jednak szczegółów dotyczących nabytego uzbrojenia²².

Chidaszeli przywróciła do pracy urzędników oskarżonych o korupcję, mimo że trwało nadal przeciwko nim postępowanie. W maju 2016 roku Sąd Miejski w Tbilisi skazał pięciu pracowników resortu obrony na siedem lat za defraudację środków ministerialnych przy przetargu na usługi informatyczne. Wyrok wywołał protesty opozycji i przedstawiciele organizacji pozarządowych. Wymiarowi sprawiedliwości zarzucano polityczną motywację, wskazując na nieprzekonywujący materiał dowodowy, w tym brak dowodów osobistej korzyści oskarżonych urzędników²³.

Stosunki Gruzji z Rosją w latach 2012 – 2016.

Politykę rządu koalicyjnego Gruzjińskiego Marzenia wobec Rosji można opisać jako ostrożne próby pojednania. Miały one zresztą miejsce jeszcze za rządów ZRN i prezydentury Saakaszwilego. Już wówczas widoczne były starania gruzińskich

---

²⁰ G. Menabde, *Was France Preparing to Supply the Latest Anti-Aircraft and Anti-Missile Systems to Georgia?*, Eurasia Daily Monitor, Vol. 12, issue 66, 12. 04. 2015, <https://jamestown.org/program/was-france-preparing-to-supply-the-latest-anti-aircraft-and-anti-missile-systems-to-georgia/#sthash.m4800H6Z.dpuf>

²¹ *Ibidem*.

²² *Georgia Says Signed Deal in France to Buy 'Air Defense System'*, 16. 06. 2015, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=28358>, *Georgia Signs Defense Contract with MBDA*, 10. 07. 2015, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=28422>

²³ Patrz min. oświadczenie Georgian Young Lawyers' Association: *GYLA – The Court Has Delivered an Unlawful, Unfair and Unsubstantiated Verdict in the So-Called "Cable Case"*, 16. 05. 2016, <https://www.gyla.ge/en/post/saia-ets-kabelebis-saqmeze-sasamartlom-ukanono-usamartlo-da-dausabutebeli-ganacheni-gamoitana>

władz o poprawę relacji na poziomie kontaktów międzyludzkich oraz biznesowych. W 2010 roku otwarto gruzińsko-rosyjskie przejście graniczne w Zemo Larsi. W 2011 roku rząd w Tbilisi zgodził się na członkostwo Rosji w WTO, a w 2012 roku Gruzja wniosła wizy dla obywateli Federacji Rosyjskiej²⁴.

Zwycięstwo koalicji Gruzjińskiego Marzenia w wyborach parlamentarnych w 2012 roku wywołało falę spekulacji dotyczących możliwej rezygnacji Gruzji ze ścieżki integracji z UE i NATO na rzecz akcesji do budowanej przez Rosję Eurazjatyckiej Unii Gospodarczej. Źródłem tych podejrzeń były rosyjskie kontakty Iwaniszwilego. Zdobył on swój majątek mieszkając od rozpadu ZSRR do powrotu do Gruzji w 2002 roku w Moskwie, a z obywatelstwa rosyjskiego zrezygnował dopiero w 2011 roku. Bez wątplenia przynajmniej do momentu sprzedaży swoich przedsiębiorstw w Rosji (jesienią 2012 roku), jak wszyscy przedstawiciele rosyjskiego dużego biznesu, musiał być uwikłany w bliskie kontakty z Kremlenem.

Zmiany w polityce Gruzji za rządów GM wobec Rosji okazały się jednak nie tak fundamentalne, jak przewidywano, biorąc pod uwagę rosyjskie powiązania Iwaniszwilego. Najważniejszą z nowych inicjatyw GM w odniesieniu do północnego sąsiada było stworzenie już w listopadzie 2012 roku stanowiska specjalnego reprezentanta do spraw kontaktów z Rosją, które objął doświadczony dyplomata, były gruziński ambasador w Moskwie Zurab Abaszidze. Wkrótce też rozpoczęły się jego regularne spotkania z wiceministrem spraw zagranicznych Federacji Rosyjskiej Grigorijem Karasinem. Rozmowy w tym formacie trwały przez cały okres rządów koalicji GM. Ich tematyka ograniczona była do kwestii gospodarczych, kontaktów międzyludzkich i spraw wizowych²⁵. Rezultaty czteroletnich negocjacji można określić jako nieznaczne. Mimo rosyjskich obietnic zniesienia wiz dla „niektórych kategorii” obywateli Gruzji, nie doszło do postępu w tej dziedzinie. Strona rosyjska wiąże kwestie ruchu bezwizowego z przywróceniem przez rząd w Tbilisi stosunków dyplomatycznych z Rosją, zerwanych po rosyjskim ataku na Gruzję w 2008 roku. Jesienią 2013 roku Federacja Rosyjska wniosła embargo na import gruzińskiego wina i wód mineralnych, co było jedynym, jak dotąd, istotnym rezultatem rozmów Abaszidze – Karasin.

Napięcia między Gruzją i Rosją związane z regionami Abchazji i Cchinwali (Osetii Południowej) nie dobiegły jednak końca wraz z końcem rządów ZRN i prezydentury Saakaszwilego. Zmiana retoryki rządu w Tbilisi w kwestii stosunków z Moskwą z asertywnej, cechującej polityków ZRN na koncyliacyjną i ugodową w przypadku części polityków GM, nie wpłynęła na realną poprawę relacji gruzińsko-rosyjskich. Co więcej, Rosja – przy użyciu kontrolowanych przez nią regionów Abchazji i Cchinwali destabilizowała sytuację na administracyjnych liniach granicznych z obszarem

²⁴ K. Zasztowt, *Polityka zagraniczna koalicji...*, *op. cit.*, s. 56.

²⁵ *Ibidem*, s. 57.

pod kontrolą rządu w Tbilisi. Służyła temu m.in. polityka „borderyzacji” – budowania płotu z drutu kolczastego wokół regionu Cchinwali. W efekcie część obszarów rolnych dotychczas w posiadaniu gruzińskich rolników znalazła się za zbudowanym przez Rosjan ogrodzeniem.

Do najbardziej prowokacyjnego epizodu „borderyzacji” doszło w lipcu 2015 roku. Wówczas rosyjscy pogranicznicy zainstalowali płot z drutu kolczastego i ustawili „znaki graniczne” na terenie, przez który przebiega ropociąg Baku-Supsa, położonym niecałe pół kilometra od strategicznie ważnej, głównej trasy łączącej wschodnią i zachodnią Gruzję. Mimo rosnącej skali zagrożeń związanych z „borderyzacją”, rząd GM zareagował spokojnie, deklarując, że w razie konieczności przeniesie ropociąg w głąb gruzińskiego terytorium. Z kolei w maju 2016 roku abchaski pogranicznik zastrzelił Gruzina na przejściu Churcza – Nabakewi na administracyjnej linii granicznej (ABL²⁷) z Abchazją. Do incydentu doszło w obecności rosyjskiego FSB, które nie starało się też zatrzymać sprawcy²⁸.

Zarówno „borderyzacja”, jak też i inne działania służb rosyjskich na obszarze „pogranicza” (np. „aresztowania” Gruzinów w pobliżu ABL), służyły destabilizacji sytuacji, stworzeniu wrażenia bezsilności rządu w Tbilisi i w efekcie zniechęcaniu zachodnich partnerów do współpracy z Gruzją jako państwem niestabilnym i zagrożonym w wewnętrznym konflikcie. Za rosyjską presją na władze gruzińskie stała zaś chęć zmuszenia ich do rezygnacji z europejskich i euroatlantyckich aspiracji. W optyce Kremla rząd GM, niezależnie od ugodowej retoryki Iwaniszwilego i innych polityków jego partii, pozostawał ideologicznie wrogi tak długo dopóki Gruzja dążyła do członkostwa w NATO i UE. Proeuropejska polityka zagraniczna koalicji GM stanowiła zaś przykład „zachodniej ekspansji” na obszarze poradzieckim, a więc „w strefie interesów” Rosji²⁹.

Biegunowo odmienną percepcję polityki zagranicznej GM prezentowała gruzińska opozycja. Zdaniem ZRN areszty i procesy polityków tej partii miały u podło-

---

26 J. Rathke, D. Szeligowski, K. Zasztowt, *How Can NATO Contribute to Ukraine and Georgia's Border Security?*, PISM Policy Paper, nr 12 (153), lipiec 2016, s. 5.

27 *Administrative Boundary Line* (ABL) jest terminem stosowanym m.in. przez European Union Monitoring Mission na oznaczenie linii rozgraniczającej terytorium kontrolowane przez rząd w Tbilisi od okupowanych przez wojska rosyjskie regionów Abchazji i Cchinwali.

28 *Ibidem*, s. 5.

29 Doktryną promowaną przez władze rosyjskie jest dążenie do „wielobiegunowości” świata i przeciwstawianie się „jednobiegunowości” z USA jako centrum. W przełożeniu na realia poradzieckie oznacza to, że byłe republiki ZSRR, w tym Gruzja, powinny ciążyć do rosyjskiego bieguna, a nie ulegać wpływowi amerykańskiemu. Po 2013 roku proces podpisywania umów stowarzyszeniowych z UE zaczął być traktowany przez Rosję także jako element ekspansji Zachodu, a więc budowy „jednobiegunowego” świata. Unia, w takim ujęciu, miała być wyłącznie narzędziem administracji amerykańskiej. Patrz m.in. J. Birjukow, *Однополярный мир не закончился. За время президентства Обамы позиции США в мире значительно усилились*, 31. 05. 2016, <https://riss.ru/analytcs/30931/>

za nie tylko chęć wyeliminowania politycznej konkurencji przez GM, ale były także realizacją planu Kremla. Zgodnie z taką narracją, rządząca koalicja miała być jego narzędziem, a skompromitowanie, czy też uwięzienie liderów ZRN miało służyć reorientacji polityki Gruzji w stronę współpracy z Rosją. I tak np. zdaniem Saakaszwiliego, przyczyną wysunięcia mu zarzutów przez prokuraturę w 2014 roku była nie tylko polityczna decyzja Iwaniszwiliego, ale też wykonywany przez niego plan rosyjskich mocodawców. Kreml ze względów propagandowych miałby być zainteresowany skazaniem byłego prezydenta Gruzji, swojego głównego adwersarza w wojnie w 2008 roku³⁰.

Z kolei dla „eurazjatyckiej” części opozycji ustępstwa GM wobec Rosji były niedostateczne. Wspierane przez Kreml organizacje takie jak Instytut Eurazji oraz inne NGO, m.in. finansowane przez fundację *Ruskiej mir*, promowały członkostwo Gruzji w budowanej przez Rosję Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej. W wypowiedziach polityków tego nurtu, m.in. szefowej Demokratycznego Ruchu Nino Burdżanadze, pojawiała się coraz częściej otwarta krytyka integracji z UE i NATO. Prezentowaniu tych organizacji jako obcych Gruzji i szkodliwych dla tradycyjnej kultury i tożsamości gruzińskiej, towarzyszyły także prorosyjskie deklaracje polityczne. I tak np. podczas wizyty w Moskwie 2 lipca 2015 roku Burdżanadze stwierdziła m.in., że Krym nigdy nie powróci w skład Ukrainy, a jego aneksja była demokratycznym wyborem mieszkańców³¹.

Wybory parlamentarne w 2016 roku: dominacja GM i dezintegracja prozachodniej opozycji

Przesunięcie wprowadzenia reżimu bezwizowego dla Gruzynów przez UE na kolejny rok oraz brak konkretnej deklaracji w sprawie członkostwa Gruzji w NATO na szczycie w Warszawie 8-9 lipca 2016 roku zbiegły się z początkiem kampanii wyborczej. Wpłynęły też na nastroje elektoratu. Partią, która zaczęła zdobywać popularność, stał się Alians Patriotów (AP), odwołujący się do rozczarowanego zbliżeniem z Zachodem i sympatyzującego z Rosją elektoratu. Przywódcami partii są Dawit Tarchan-Mourawi oraz Irma Inaszwili. Poglądy eurosceptyczne i prorosyjskie reprezentował także Ruch Demokratyczny Nino Burdżanadze oraz Przemysł Zbawi Gruzję Gogiego Topadzego. Wiosną 2016 roku liderzy partii Gruzińskie Marzenie ogłosili, że w wyborach będą startować bez większości dotychczasowych koalicjantów: Wolnych Demokratów, Partii Republikańskiej, Forum Narodowego i Przemysł Zbawi Gruzję. Po dwóch turach wyborów, 8 i 30 października³² GM zdobyło 115 ze 150 miejsc

³⁰ M. Radziejowska, K. Zasztowt, *op. cit.*, s. 1.

³¹ K. Zasztowt, *Rosja na Kaukazie Południowym: zarządzanie konfliktem i biznes z oligarchami*, Biuletyn PISM, Nr 73 (1310), 24. 08. 2015, http://www.pism.pl/files/?id_plik=20215

³² W Gruzji obowiązuje mieszany system wyborczy. Część posłów wybierana jest z list partyjnych, a część w okręgach jednomandatowych. II tura dotyczyła 51 z 73 okręgów jednomandatowych.

w parlamencie i osiągnęło większość konstytucyjną. Nowy rząd GM powstał już bez koalicjantów z poprzedniej kadencji – prozachodnich ugrupowań, Wolnych Demokratów Iraklego Alasani i Partii Republikańskiej Dawita Usupaszwilego. Również opozycja w postaci ZRN okazała się znacznie słabsza niż poprzednio. Partia uzyskała zaledwie 27,11% głosów (27 miejsc), co w porównaniu z wynikiem 40,34% w wyborach parlamentarnych w 2012 roku (65 mandatów) stanowi znaczący spadek. Oprócz ZRN mandaty deputowanych uzyskało sześciu polityków eurosceptycznego AP Tarchana-Mourawiego i Inaszwili oraz przewodniczący prorosyjskiego stronnictwa Przemysł Zbawi Gruzję Gogi Topadze.

Po przegranych wyborach Irakli Alasania, Dawit Usupaszwili oraz kilku innych czołowych działaczy Wolnych Demokratów i Partii Republikanów ogłosiło swoje odejście z polityki. Nieobecność tych partii w parlamencie oznacza znaczne osłabienie prozachodniego kursu Gruzji, ponieważ to właśnie ich przedstawiciele, obok ZRN, najbardziej zabiegali o obecność Gruzji w strukturach europejskich i natowskich.

ZRN borykał się natomiast z wewnętrznymi problemami dotyczącymi przywództwa. Spory między członkami partii pojawiły po wyborach parlamentarnych w 2016 r. Saakaszwili nawoływał członków ZRN do uznania wyborów za sfałszowane oraz do odmowy przyjęcia mandatów. Część liderów ZRN uważało jednak, że sfałszowane zostało nie więcej niż 3-5% głosów, w związku z czym na posiedzeniu partii zdecydowano o wejściu do parlamentu oraz wzięciu udziału w II turze³³. Bez konsultacji z przewodniczącymi partii, kandydująca w wyborach żona Saakaszwilego, Sandra Roelofs, zrezygnowała ze startu w II turze.

Były prezydent uznał postanowienia biura politycznego ZRN za próbę wewnętrznego puczu i osłabienia jego pozycji. Opowiedział się także za radykalizacją działań po II turze, w tym za nieuznaniem wyników wyborów³⁴. Biuro polityczne partii ponownie podjęło decyzję wbrew stanowisku Saakaszwilego, uznając, że destabilizacja sytuacji w Gruzji przyniesie raczej większe straty wizerunkowe niż uznanie wygranej GM.

W grudniu 2016 roku w ZRN wyklarowały się dwa obozy: skupieni wokół Niki Melii zwolennicy byłego prezydenta oraz jego przeciwnicy z Gigą Bokerią i Dawitem Bakradze na czele. Skrzydło Bokeria-Bakradze uważało, że przyczyną tak niskiego wyniku ZRN na wyborach jest właśnie Saakaszwili³⁵. W styczniu 2017 roku do frak-

---

³³ ენმ-მ არჩევნების მეორე ტურში მონაწილეობის გადაწყვეტილება პოლიტსაბჭოს სხდომაზე მიიღო, 1tv, 12.10.2016, <http://1tv.ge/ge/news/view/138193.html>

³⁴ ქ. მაჭვარიანი, სააკაშვილი: არჩევნების გაყალბებაზე რეაგირება ენმ-ის ადგილზე მყოფი ლიდერების გადასაწყვეტია, Netgazeti, 20.10.2016, <http://netgazeti.ge/news/149094/>

³⁵ Tuż po I turze wyborów, gdy wygrana GM była już pewna, jeden z liderów ZRN, Szota Utiaszwili, zamieścił na Facebooku wpis, w którym wskazał Saakaszwilego jako przyczynę porażki partii na wybo-

cji dążącej do ograniczenia roli Saakaszwilego w partii i wybrania nowego przewodniczącego dołączył Gigi Ugulawa, nieoczekiwanie zwolniony z więzienia był mer Tbilisi.

12 stycznia skrzydło Bakradze-Bokeria-Ugulawa ogłosiło odejście z ZRN i utworzenie partii Europejska Gruzja³⁶. Nowa partia stworzyła jednocześnie oddzielną frakcję w parlamencie, ponieważ 20 z 27 posłów opowiedziało się za rozłamowcami. Do Europejskiej Gruzji przeszli najbardziej doświadczeni politycy, stanowiący także najważniejszy zasób intelektualny partii. Rozłam w ZRN świadczy przede wszystkim o malejącej roli Saakaszwilego zarówno jako przywódcy partii, lecz także jako lidera prozachodniej opozycji. Europejska Gruzja ma szansę przyciągnąć elektorat, krytyczny zarówno wobec GM, jak i osoby byłego prezydenta.

Marginalizacja roli politycznej prezydenta

Wkrótce po wygranych przez GM wyborach doszło też do pogłębienia się, widocznego już od trzech lat, konfliktu między prezydentem Giorgim Margwelaszwili a rządem. GM ogłosiło zamiar zmiany ordynacji wyborczej tak, by prezydent wybierany był przez parlament, nie zaś w wyborach powszechnych. Gdy w 2013 roku Margwelaszwili został wybrany na prezydenta z ramienia GM, oczekiwano, że będzie on posłuszenie realizował politykę partii i wytyczne jej nieformalnego lidera Iwaniszwilego. Prezydent zdołał jednak zachować niezależność. Prowadził samodzielną politykę wspierając integrację Gruzji z NATO i UE, a także budowę silnych instytucji demokratycznych, nie unikając opinii krytycznych wobec polityki GM.

Margwelaszwili czterokrotnie próbował wstrzymać kontrowersyjne inicjatywy ustawodawcze. I tak m.in. w 2015 roku zawetował ustawę o Narodowym Banku Gruzji³⁷. Rok później zablokował inicjatywę przeprowadzenia referendum w sprawie wpisania do konstytucji definicji małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny³⁸. Prezydent zawetował także ustawę o sądach powszechnych, w której niepokoiła go część zapisów mogących ograniczyć niezależność sędziów³⁹. Gdy zorganizował konsultacje na temat

---

rach. Zdaniem Utiaszwilego kampania przebiegała dobrze do momentu oświadczenia Saakaszwilego o posiadanym przezeń poparciu wojska i policji, a także obietnicy powrotu do kraju w czasie kampanii wyborczej.

³⁶ ლ. პეტრაია, ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა 59-მა ლიდერმა დატოვა, Netgazeti, (12.01.2017); <http://netgazeti.ge/news/166873/> [dostęp 13.01.2017].

³⁷ პრეზიდენტმა ეროვნული ბანკის შესახებ კანონპროექტს ვეტო დაადო, Tabula, 31.07.2015,

<http://www.tabula.ge/ge/story/98561-prezidentma-erovnuli-bankis-shesaxe-b-kanonproepts-veto-daado>

³⁸ W gruzińskim kodeksie cywilnym jest już taka definicja.

³⁹ საქართველოს პრეზიდენტმა სასამართლო რეფორმასთან დაკავშირებულ საკანონმდებლო პაკეტს ვეტო დაადო, oficjalny serwis Prezydenta Gruzji, 24.01.2017,

<https://www.president.gov.ge/ka-GE/pressamsakhuri/siakhleebi/saqartvelos-prezidentma-sasamartlo-reformastan-dak.aspx>

spornej ustawy, przedstawiciele większości parlamentarnej nie pojawili się, tłumacząc to tym, że były one potrzebne przed wetem⁴⁰. Wstrzymywanie niektórych ustaw przez Margwelaszwilego postrzegane jako „nielojalność” wobec GM stało się główną przyczyną zapowiadanych przez partię rządzącą zmian w ordynacji wyborczej.

Polityka zagraniczna i sytuacja międzynarodowa Gruzji po wyborach parlamentarnych

Jak dotąd największym sukcesem nowego rządu GM była akceptacja przez Parlament Europejski 2 lutego 2017 roku wprowadzenia reżimu bezwizowego dla Gruzynów⁴¹. Do wprowadzenia w życie zniesienia wiz dla obywateli gruzińskich ma dojść po stworzeniu przez UE mechanizmu czasowego zawieszania ruchu bezwizowego w razie kryzysów migracyjnych i innych zagrożeń dla bezpieczeństwa publicznego. Niezależnie od tych zastrzeżeń i długiego okresu oczekiwania przez Gruzję na decyzję o zniesieniu wiz, władze w Tbilisi starały się zdyskontować ten sukces, wykorzystując go także jako narzędzie dyplomacji publicznej w odniesieniu do mieszkańców separatystycznych regionów Abchazji i Cchinwali. Premier Giorgi Kwirikaszwili i minister spraw zagranicznych Micheil Dżanelidze zachęcali do korzystania z reżimu bezwizowego mieszkańców okupowanych terytoriów, których Gruzja traktuje jako swoich obywateli⁴². Abchascy i osetyjscy przywódcy skrytykowali jednak tę propozycję jako „skazaną na porażkę” próbę ingerencji w ich sprawy wewnętrzne⁴³.

O ile integracja z Unią Europejską cieszy się stałym poparciem społeczeństwa na poziomie około 73%, to w listopadzie zanotowano najniższe od 2012 roku poparcie dla NATO⁴⁴, co prawdopodobnie jest pokłosiem kolejnego odsunięcia przyznania MAP na szczycie NATO w Warszawie. Przedwyborcza współpraca Tbilisi z Soju-

---

⁴⁰ ნონა მჭედლიძევილი, *სასამართლო რეფორმის “მესამე ტალღა” და ვეტოს დაძლევის მოლოდინი*, Radio Tavisupleba, 3.02.2017,

<http://www.radiotavisupleba.ge/a/sasamartlo-reformis-problemebi/28277084.html>

⁴¹ *Georgia visa waiver approved by Parliament*, Oficjalny serwis Parlamentu Europejskiego, 2.02.2017

<http://www.europarl.europa.eu/news/en/news-room/20170131IPR60306/georgia-visa-waiver-approved-by-parliament>

⁴² გიორგი დიასამიძე, *პრემიერის თქმით, აფხაზი და ოსი მოქალაქეები უვიზო მიმოსვლის ყველა სიკეთით ისარგებლებენ*, Netgazeti, 2.02.2017,

<http://netgazeti.ge/news/171146/>

⁴³ *Развитие отношений Евросоюза с Грузией не распространяется на граждан Южной Осетии*, Южная Осетия Сегодня, 3.02.2017,

<http://south-ossetia.info/razvitie-otnoshenij-evrosoyuz-a-s-gruziej-ne-rasprostranyaetsya-na-grazhdan-yuzhnoj-osetii/>; *МИД: новая попытка Тбилиси втянуть граждан Абхазии в Грузию заведомо обречена на провал*, Апсныпресс, 3.02.2017, <http://www.apsnypress.info/news/mid-novaya-popytka-tbilisi-vtyanut-grazhdan-abkhazii-v-gruziyu-zavedomo-obrechena-na-proval/>

⁴⁴ *Public attitudes in Georgia Results of a November 2016 survey carried out for NDI by CRRC Georgia*, NDI, 11.2016,

https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI_November%202016%20poll_Issues_ENG_vf.pdf

szem była jednak dalej kontynuowana. W październiku⁴⁵ i listopadzie⁴⁶ 2016 roku w Gruzji odbyły się kolejne wspólne ćwiczenia.

Kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa Gruzji będą miały jej relacje ze Stanami Zjednoczonymi. Administracja prezydenta Donalda Trumpa raczej nie jest zainteresowana sprawami Kaukazu, kontynuując zresztą w tej kwestii linię polityki Baracka Obamy. Trumpa łączy wieloletnia znajomość i projekty biznesowe z Micheilem Saakaszwilim, co jednak raczej nie wpłynie znacząco na stosunki nowej administracji amerykańskiej z rządem GM⁴⁷. Pozytywnym sygnałem może być przyjazd do Tbilisi 2 stycznia 2017 roku grupy amerykańskich senatorów, którzy deklarowali swoje poparcie dla Gruzji oraz Ukrainy w konflikcie z Rosją⁴⁸. W dniach 9-10 lutego 2017 roku minister spraw zagranicznych Dżanelidze odwiedził Waszyngton, gdzie spotkał się m.in. z doradcą Trumpa do spraw bezpieczeństwa generałem Michaeliem Flynnem oraz sekretarzem stanu Rexem Tillersonem. Rozmowy dotyczyły m.in. konfliktu rosyjsko-gruzińskiego, a według słów Dżanelidzego, amerykańscy politycy mieli zadeklarować całkowite poparcie dla integralności terytorialnej Gruzji⁴⁹.

Po wyborach rząd Gruzińskiego Marzenia – już bez prozachodnich koalicjantów – kontynuował negocjacje tandemu Karasin-Abaszidze. Kolejne spotkanie obu dyplomatów, podczas którego ustalono m.in. zwrot z Rosji archiwum gruzińskich filmów, odbyło się w Pradze 19 października 2016 roku⁵⁰. Na następnym spotkaniu 7 lutego 2017 roku podjęto rozmowy dotyczące wprowadzenia w życie przez Rosję podpisanej jeszcze w 2011 roku umowy o mechanizmie monitoringu administracji celnej i handlu towarami na granicy między terytorium Federacji Rosyjskiej a niekontrolowanymi przez Tbilisi regionami Abchazji i Cchinwali⁵¹.

Jeszcze za rządów ZRN strona rosyjska – w zamian za zgodę rządu w Tbilisi na członkostwo Rosji w WTO – zgodziła się na taki monitoring granicy. Wprawdzie miałby on być dokonywany przez prywatną firmę szwajcarską a nie przez gruziński urząd celny, dawałby jednak Gruzji przynajmniej minimum kontroli nad tymi odcinkami granic. Fakt, że Rosja deklaruje powrót do kwestii monitoringu, po sześciu latach ignorowania swoich zobowiązań, należy odczytywać jako pozytywny gest. Nie

⁴⁵ G. Kalatozishvili, *NATO Navy grapples with Georgia*, Vestnik Kavkaza, 19.10.2016, <http://vestnikkavkaza.net/analysis/NATO-Navy-grapples-with-Georgia.html>

⁴⁶ *Relations with Georgia*, Oficjalny serwis NATO, 26.11.2016, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_38988.htm

⁴⁷ *Саакашвили призвал к осторожности в связи с победой Трампа*, Взгляд Деловая газета, 9.11.2016, <http://www.vz.ru/news/2016/11/9/842728.html>

⁴⁸ *U.S. Senators Visit Georgia*, Civil Georgia, 2.01.2017, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=29741>

⁴⁹ *Georgian FM: Tillerson Offered 'Full Support' Of U.S. In Standoff Over Breakaway Regions*, 10. 02. 2017, <http://www.rferl.org/a/georgia-us-support-russia-standoff-south-ossetia-abkhazia/28302833.html>

⁵⁰ *პრადში გაიმართა აბაშიძე-კარასინის მორიგი შეხვედრა*, Radio Tavisupleba, 19.10.2016, <http://www.radiotavisupleba.ge/a/28063523.html>

⁵¹ *Georgian, Russian Diplomats Meet in Prague*, 8. 02. 2017, <http://www.civil.ge/eng/article.php?id=29843>

roziewa to wątpliwości, co do perspektyw rzeczywistego wprowadzenia uzgodnionego systemu monitorowania granicy.

Do pozytywnych, choć na razie mało znaczących, gestów można dodać też deklarację prezydenta Rosji Władimira Putina, który podczas dorocznej telewizyjnej sesji pytań od dziennikarzy wspomniał o możliwości przywrócenia ruchu bezwizowego dla Gruzji. Podkreślił, że istnieją ku temu podstawy ze względu na sygnały od „niektórych struktur rządowych” w Tbilisi. Dodał też, że istnieje potrzeba nawiązania relacji między rosyjskimi i gruzińskimi instytucjami sektora bezpieczeństwa „z punktu widzenia walki z terroryzmem”⁵².

Kontrowersyjną sprawą w relacjach rosyjsko-gruzińskich na początku 2017 roku stało się podpisanie 11 stycznia nowej umowy z Gazpromem przez ministra energetyki, Kachę Kaladzego. Dotychczas Gruzja otrzymywała 10% gazu przesyłanego z Rosji do Armenii jako zapłatę za tranzyt. Nowe ustalenia zakładają, że w 2017 roku Gruzja otrzyma zapłatę za tranzyt w postaci pieniężnej i około 35-40% dotychczasowej ilości pobieranego gazu, zaś w 2018 roku już w całości przejdzie na rozliczenie finansowe transakcji. Tbilisi otrzyma także niższą cenę na gaz (185 dolarów USA zamiast dotychczasowych 215). Opozycja, grupa organizacji pozarządowych, a także prezydent Margwelaszwili skrytykowali warunki nowej umowy, które ich zdaniem pogarszają sytuację sektora energetycznego w Gruzji⁵³.

Rozmowy tandemu Karasin-Abaszidze, czy też współpraca energetyczna, nie wpłynęły na rezygnację Kremla z dalszych wrogich działań dotyczące regionów Abchazji i Cchinwali. W listopadzie 2016 roku Władimir Putin podpisał czekający od roku na ratyfikację dokument *O wspólnych zgrupowaniach wojskowych*, przekazujący *de facto* władzę nad abchaskimi wojskowymi Rosji⁵⁴. W sierpniu 2016 roku w separatystycznej republice Osetii Południowej odbyły się uroczyste manewry, związane z rocznicą uznania niepodległości tego regionu przez Rosję⁵⁵. Kolejne manewry na poligonie Dzarcem odbyły się w styczniu 2017 roku, dwa dni po ogłoszeniu podpisania umowy z Gazpromem⁵⁶. W Abchazji w dniach 14-16 września 2016 roku

⁵² Владимир Путин отвечает на вопросы журналистов. Онлайн, Новая газета, 23.12.2016, <https://www.novayagazeta.ru/articles/2016/12/23/71007-vladimir-putin-otvechaet-na-voprosy-zhurnalystov>

⁵³ ლუკა პერტაია, საქართველოს საიდუმლო კონტრაქტი “გაზპრომთან”, Netgazeti, 17.01.2017, <http://netgazeti.ge/news/167442/>

⁵⁴ Подписан закон о ратификации Соглашения между Россией и Абхазией об Объединённой группировке войск, Официальный сайт Президента России, 22.11.2016, <http://kremlin.ru/acts/news/53291>

⁵⁵ ხინო დალაქიშვილი, წვრთნები და ზეიმი სამხრეთ ოსეთში, Voice of America, 26.08.2016, <http://www.amerikiskhma.com/a/russian-drills-in-the-caucasus/3482276.html>

⁵⁶ Кадры учений на российской базе в Южной Осетии, Sputnik Ossetia, 3.02.2017, <http://sputnik-ossetia.ru/video/20170203/3671720.html>

⁵⁷ აფხაზეთში რუსმა არტილერისტებმა სამხედრო წვრთნები ჩაატარეს, InterPressNews, 14.09.2016, <http://www.interpressnews.ge/ge/konfliktebi/396941-afkhazethshi-rusma-artileristebma-samkhedro-tsvrthnebi-chaatares.html?ar=A>

odbyły się ćwiczenia artylerzystów⁵⁷, a w Suchumi 20 stycznia 2017 roku wspólne ćwiczenia rosyjskich i abchaskich antyterrorystów⁵⁸.

Biorąc pod uwagę rosyjskie powiązania biznesowe elity GM, w tym nieformalnego lidera partii, Iwaniszwilego, można przewidywać zahamowanie tempa zbliżenia Gruzji z UE i NATO, a także wzmocnienie wysiłków rządu w Tbilisi w celu poprawy stosunków z Rosją. Będzie to również wpływać na spowolnienie tempa zmian systemowych w Gruzji. Pojawienie się po wyborach 2016 roku w parlamencie otwarcie prorosyjskich partii, porażka prozachodnich Wolnych Demokratów i Partii Republikańskiej oraz słaby wynik ZRN, pokazują zniechęcenie części społeczeństwa prozachodnią polityką i realizowanymi przy udziale UE reformami, które jak dotąd nie doprowadziły do poprawy sytuacji gospodarczej i poziomu życia obywateli Gruzji.

Nie należy jednak oczekiwać radykalnej zmiany kursu polityki zagranicznej rządu GM. Przywrócenie stosunków dyplomatycznych z Rosją bez ustępstw tej ostatniej w kwestii regionów Abchazji i Cchinwali zostałoby skrajnie negatywnie odebrane przez społeczeństwo gruzińskie. Natomiast Rosja, która rozbudowuje swoje struktury wojenne na tych terytoriach, nie wydaje się skłonna do jakiegokolwiek kompromisu.

Dr Konrad Zasztowt – adiunkt na Wydziale Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego. Jego zainteresowania naukowe obejmują stosunki międzynarodowe i bezpieczeństwo w basenie Morza Czarnego, w regionie Azji Środkowej i Kaukazu, jak również problematykę mniejszości wyznaniowych i islamu na obszarze postradzieckim.

Małgorzata Zawadzka – absolwentka Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Zajmuje się badaniem współczesnych procesów społeczno-politycznych na Kaukazie Południowym.

---

⁵⁸ *Военнослужащие ЮВО в Абхазии провели тренировку по антитеррору*, Апсныпресс, 20.01.2017, <http://www.apsnypress.info/news/voennoslužhashchie-yuvo-v-abkhazii-proveli-trenirovku-po-antiterroru/>

Georgian Dream Coalition's Foreign Policy (2012-2016). Georgia's Relations with the EU, NATO and Russia in the Background of Internal Political Conflict

Konrad Zasztowt, Małgorzata Zawadzka

The goal of the article is to evaluate the four year rule of Georgian Dream coalition (GD). The main emphasis is placed on foreign policy and some aspects of internal policy of the government. The main drive of the GD's reforms were encouragements from the EU and NATO, such as the association agreement and a promise of a visa-free regime with the EU for Georgia's citizens as well as further NATO's support for the modernization of the Georgian army.

Simultaneously Georgia's relations with the EU and NATO have been influenced in a negative way by internal political conflict between the GM government and the opposition. Regardless of the Tbilisi's conciliatory attitude, relations with Moscow remained difficult and cold. The Kremlin made their improvement conditional on the restoration of diplomatic relation be-

Внешняя политика коалиции «Грузинская Мечта» (2012-2016). Отношения Грузии с ЕС, НАТО и Россией в тени внутреннеполитического конфликта

Конрад Заштовт, Малгожата Завадска

Целью статьи является оценка четырех лет правления коалиции «Грузинская Мечта». Особое внимание уделяется вопросам внешней политики и связанным с ней аспектам внутренней политики. Движущей силой реформ коалиции были позитивные сигналы со стороны ЕС и НАТО, в частности, подписание соглашения об ассоциации с ЕС, обещание введения безвизового режима для граждан Грузии, посещающих Европейский Союз, а также модернизация грузинской армии при помощи Североатлантического альянса.

В то же время, внутреннеполитический конфликт между грузинским правительством и оппозицией оказал негативное влияние на отношения Грузии с ЕС и НАТО. Несмотря на примирительную политику, грузинским властям не удалось улучшить отношения с Россией. Их улучше-

tween Georgia and Russia, which were breached after the so called “five-day war” in 2008. This condition was unacceptable for the Georgian government, because it would mean the approval for the Russian occupation and creeping annexation of Abkhazia and Tskhinvali regions.

ние, по мнению Кремля, зависит от безусловного восстановления российско-грузинских дипломатических отношений, прерванных после пятидневной войны в 2008 году. Это условие было неприемлемым для Грузии, поскольку означало бы согласие на российскую оккупацию и «ползучую» аннексию Абхазии и Цхинвальского региона.

